

**EVALUAREA COMPETITIVITĂȚII BUNURILOR
AUTOHTONE PE PIAȚA EXTERNĂ**

GUTIU TATIANA,

Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, Republica Moldova

Dezvoltarea economică a oricărui stat este strâns legată de eficiența relațiilor economice cu restul lumii. Pentru elaborarea strategiei comerțului exterior este necesar preventiv de evaluat corect competitivitatea bunurilor autohtone pe piața externă. În literatura de specialitate, întâlnim un șir de indicatori de estimare a avantajului comparativ sau a avantajului competitiv, însă nici unul din indici nu ia în calcul toți factorii de influență a competitivității. De facto, indicatorii sunt axați pe un anumit factor sau un număr redus de factori. În tabelul 1 sunt prezentați indicatorii cel mai frecvent utilizați pentru estimarea competitivității bunurilor.

Tabelul 1

Indicatorii de evaluare a competitivității bunurilor autohtone pe piața externă

Autorul	Formula de calcul	Factorii exogeni	Deficiențele indicatorului
Bela Balassa	$XRCA = \frac{X_j}{\sum_i X_j} \bigg/ \frac{\sum_j X_j}{\sum_i \sum_j X_j} \quad (1)$ <p>unde: <i>XRCA</i> – indicele avantajului comparativ revelat al exportului [1, p.9].</p>	<p>X_{ij} – exportul bunului <i>i</i> din țara de origine <i>j</i>.</p>	<p>Indicele este asimetric și sensibil la numărul de bunuri exportate, nu ia în calcul importul.</p>
Michael Michaely	$M_j = X_j / \sum_i X_j - M_j / \sum_i M_j \quad (2)$ <p>unde: <i>MI</i> – indicele Michaely de estimare a specializării comerțului exterior al țării <i>j</i> în bunul <i>i</i> [6].</p>	<p>X_{ij} M_{ij} – importul bunului <i>i</i> în țara <i>j</i>.</p>	<p>Susceptibilitatea la distorsiunile structurale, nu ia în calcul economia tenebră.</p>
Thomas Vollrath	$RCA_j = RXA_j - RMA_j \quad (3)$ <p>unde: <i>RCA</i> – avantajul comercial relativ; <i>RXA</i> – avantajul revelat pentru exporturi; <i>RMA</i> – indicele de penetrare a importurilor [8].</p>	<p>X_{ij}, M_{ij}</p>	<p>Nu ia în calcul nivelul de deschidere a economiei, economia tenebră.</p>

Gerard Lafay	$LFI = \left(\frac{X_j - M_j}{X_j + M_j} - \frac{\sum_i (X_j - M_j)}{\sum_i (X_j + M_j)} \right) \times \frac{X_j + M_j}{\sum_i (X_j + M_j)} \times 100 \quad (4)$ <p>unde: LFI – indicele Lafay [4].</p>	X_{ij}, M_{ij}	Indicele nu ia în calcul economia tenebră și nivelul de deschidere a economiei.
--------------	--	------------------	---

Sursa: sistematizat de autor

Indicele avantajului relativ, elaborat de Balassa, a fost modificat de mulți savanți, cu scopul de a lua în calcul alți factori sau de a elimina deficiențele descrise în Tabelul 1. James Proudman și Stephen Redding, în articolul „Evolving Patterns of International Trade”, propun următoarea formulă de calcul:

$$RCA_j = \frac{Z_j / \sum_i Z_j}{\frac{1}{N} \sum_j \left(Z_j / \sum_i Z_j \right)} \quad (5)$$

unde: Z_{ij} – valoarea exportului bunului i în sectorul (țara) j ,

N – numărul de bunuri [7, p.377].

Formula dată este menită să înlăture următoarea deficiență: în cazul indicelui elaborat de Balassa, media aritmetică obținută nu este egală cu 1 și variază atât între economii, cât și în timp [7, p.377]. Avantajul modificării propuse de J.Proudman și St.Redding constă în faptul, că media aritmetică este tot timpul egală cu 1, pe când în cazul aplicării indicelui Balassa, la estimarea avantajului comparativ al bunurilor exportate, indicatorul poate atinge un nivel cu mult mai mare decât 1. Totuși, savanții nu au reușit să elimine toate deficiențele, cum ar fi sensibilitatea la numărul de bunuri exportate și susceptibilitatea la distorsiunile structurale.

Cum am menționat, indicele Balassa este asimetric. Mulți savanți sau implicat în depășirea deficienței date și au propus diferite soluții pentru modificarea indicelui avantajului relativ. În opinia lui Keld Laursen, formula de calcul trebuie să fie modificată în felul următor:

$$RSCA = (RCA - 1) / (RCA + 1), \quad (6)$$

unde: RSCA – indice simetric al avantajului comparativ revelat [5, p.2].

În afară de dezavantajele menționate în tabelul 1, indicele Balassa mai conține încă o deficiență: analiza comparativă se efectuează luând în calcul ponderea exportului unui anumit bun în toate exporturile țărilor lumii. Totuși, mai corect ar fi de comparat cu exporturile principalilor parteneri comerciali sau cu cota pe piețele țintă.

Pentru a depăși această deficiență și asimetria indicelui Balassa, Alex Hoen și Jan Oosterhaven recomandă de utilizat indicele aditiv ($ARCA_j^A$) la evaluarea avantajului comparativ al bunului (sectorului) j și indicele aditiv agregat ($ARCA^A$) pentru estimarea coeficientul de specializare regională:

$$ARCA_j^A = \left(X_j^A / \sum_j X_j^A \right) - \left(X_j^{REF} / \sum_j X_j^{REF} \right), \quad (7)$$

$$ARCA^A = \frac{1}{2} \sum_j \left[\left(X_j^A / \sum_j X_j^A \right) - \left(X_j^{REF} / \sum_j X_j^{REF} \right) \right], \quad (8)$$

unde: X_j^A – exportul sectorului j din țara A,

X_j^{REF} – exportul sectorului j din țările de referință [3, p.684].

Avantajul comparativ aditiv ia valori în intervalul [-1; 1], are o distribuție simetrică, centrată și este independent de tipologiile de clasificare a bunurilor. În final, toate modificările ale indicelui Balassa, descrise mai sus, nu au permis depășirea tuturor deficiențelor, numai unele din ele.

O altă modalitate de simetrizare a indicelui a fost propusă de R. Yu, J.Cai și P.Leung, care au mers pe altă cale. Savanții, în indicele avantajului comparativ normalizat (NRCA), au luat în calcul devierea datelor reale de la valoarea atinsă de avantajul comparativ în punctul neutru [9]:

$$NRCA_j = \frac{X_j \times \sum_i \sum_j X_j - \sum_i X_j \times \sum_j X_j}{\left(\sum_i \sum_j X_j \right)^2}. \quad (9)$$

Valoarea indicelui normalizat variază în intervalul [-0,25; 0,25], în jurul punctului neutru al avantajului comparativ, care este egal cu 0. Acest indice este perfect comparabil în timp și în spațiu, iar atât valoarea medie a lui, cât și suma valorilor sunt stabile. Însă, deoarece NRCA atinge valori foarte mici și este greu de comparat, autorul propune, pentru a ușura analiza comparativă, următoarea modificare, care constă în multiplicarea indicatorului în cauză:

$$MNRCA_j = 4 \times NRCA_j \quad (10)$$

unde:

MNRCA – indicele multiplicat al avantajului comparativ normalizat.

Luând în calcul experiența savanților din domeniu, o altă propunere a autorului constă în elaborarea unui indicator alternativ, care ar lua în calcul specificul Republicii Moldova, și anume, tendința de majorare a cotei re-exportului în industrie, a cotei volumului producției fabricate din materialele clienților [2]. În opinia noastră, în calitate de așa indicator poate servi următorul indice:

$$RSCAF_i^A = \frac{\frac{XMCR_i^A}{XMCR^A} - 1}{\frac{XMCR_i^A}{XMCR^A} + 1}, \quad (11)$$

unde:

$RSCAF_i^A$ – indicele simetric a avantajului comparativ relevat pe piața externă a bunului (grupului de bunuri, sectorului) i țării de origine A (index of Revealed Symmetric Comparative Advantage on Foreign market),

$XMCR_i^A$ – rata de acoperire a importurilor (fără re-import) prin exporturi (cu excepția re-exportului) bunului (grupului de bunuri, sectorului) i țării de origine A (Export/Import Coverage Ratio),

$XMCR^A$ – rata de acoperire a importurilor (fără re-import) prin exporturi (cu excepția re-exportului) integral pentru țara A.

Avantajul indicatorului propus de autor constă în depășirea majorității deficiențelor și deține următoarele caracteristici:

- este simplu și ușor de aplicat, deoarece datele privind comerțul exterior sunt disponibile;
- ia în calcul atât exportul, cât și importul;
- este un indice simetric, valoarea căruia variază în jurul valorii medii;
- media valorilor indicelui dat este stabilă în timp și în spațiu, în plus, indicele este perfect comparabil;
- nu este influențabil de clasificarea utilizată a bunurilor;
- ia în calcul particularitățile comerțului exterior al Republicii Moldova.

Utilizând indicii Michaely (Figura 1), indicii Lafay (Figura 2) și indicii RSCAF propus de autor (Figura 3), vom identifica ramurile productive, ramurile cu mare potențial în promovarea exportului.

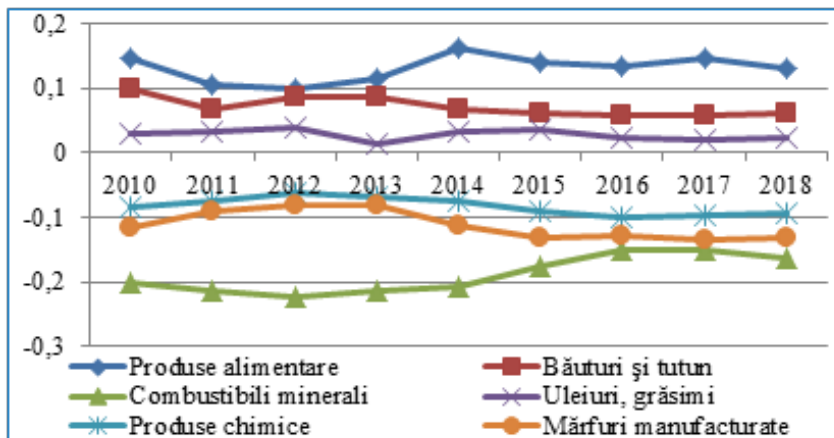

Figura 1. Evoluția Indicelui Michaely pe grupe de mărfuri, Republica Moldova
Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova (<http://www.statistica.md>) [10]

În analiză ne vom axa pe sectorul agricol, deoarece Moldova este un stat agrar, și pe industriile prelucrătoare, fiindcă anume un stat industrial dezvoltat, și nu un stat agrar, poate asigura o creștere sustenabilă a economiei naționale.

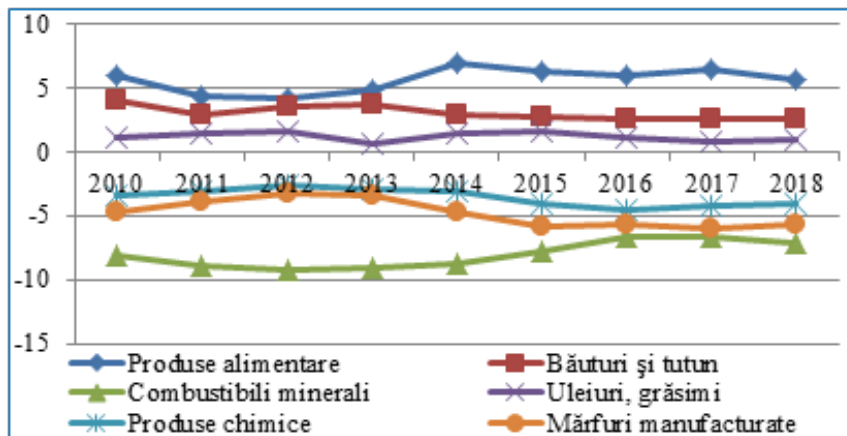

Figura 2. Evoluția Indicelui Lafay pe grupe de mărfuri, Republica Moldova
Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova (<http://www.statistica.md>) [10]

După cum observăm, rezultatele obținute în cazul aplicării indicelui Lafay, nu se deosebesc esențial de cele obținute de indicele Michaely. În ambele cazuri, cel mai mare avantaj a fost înregistrat de „Produse alimentare”, urmate de grupul de bunuri „Băuturi și tutun”.

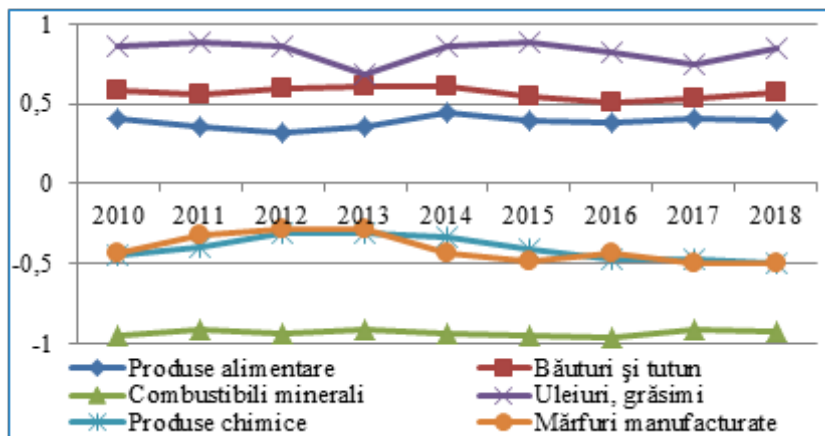

Figura 3. Evoluția Indicelui RSCAF pe grupe de mărfuri, Republica Moldova
Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova (<http://www.statistica.md>) [10]

La rândul său, indicele propus de autor RSCAF, ne oferă alte rezultate: cel mai înalt avantaj comparativ a fost înregistrat de „Uleiuri și grăsimi”. Anume, bunurile din această grupă au înregistrat cea mai mare acoperire de importuri prin exporturi (de 6 ori în a.2018), pe când exporturile produselor alimentare prevalează importurile numai de 1,1 ori.

Concluzii: Industria agroalimentară are potențial și principalele direcții de îmbunătățire a competitivității bunurilor, în condițiile actuale, sunt: modernizarea industriei prelucrătoare; introducerea inovațiilor; liberalizarea relațiilor comerciale; susținerea producătorilor agricoli; promovarea politicii antitrust și îmbunătățirea calității produselor, care să corespundă standardelor atât Uniunii Europene, cât și Uniunii Eurasiatice. Republica Moldova nu trebuie să renunțe nici la piața europeană, nici la cea eurasiatică.

Referințe bibliografice:

- BALASSA, Bela, NOLAND, Marcus. Revealed Comparative Advantage in Japan and the United States. *Journal of International Economic Integration*, autumn 1989, 4(2), p. 8-22.
- GUTIUM, Tatiana. Classification of the competitiveness' factors and new

approaches to assessing the competitiveness. *Economy and sociology*, 2018, 2, p. 65-74. ISSN 1857-4130.

3. HOEN, Alex, OOSTERHAVEN, Jan. On the Measurement of Comparative Advantage. *The Annals of Regional Science*, 2006, 40(3), p. 677-691. ISSN 0570-1864.

4. LAFAY, Gerard. The Measurement of Revealed Comparative Advantages. In: M.G. Dagenais and P.A. Muet, eds., *International Trade Modelling*. London: Chapman & Hill. 1992, p. 209-234.

5. LAURSEN, Keld. Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialisation. *DRUID Working Paper*, 1998, no. 98-30, 14 p. ISBN 87-7873-069-4.

6. MICHAELY, Michael. *Concentration in International Trade*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1962, 167 p.

7. PROUDMAN, James, REDDING, Stephen. Evolving Patterns of International Trade. *Review of International Economics*, 2000, 8(3), p. 373-396. ISSN 0965-7576.

8. VOLLRATH, Thomas. A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative Advantage. *Review of World Economics*, 1991, 127(2), p. 265-280. ISSN 1610-2878.

9. YU, Run, CAI, Junning, LEUNG, PingSun. The Normalized Revealed Comparative Advantage Index. *The Annals of Regional Science*, 2009, 43(1), p. 267-282. ISSN 0570-1864.

10. <http://www.statistica.md> [citat 21.04.2019].